บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ นี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสัมภาษณ์ผู้กรองสาร ของหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ ดังรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

<u>ประชากรที่ใช้ศึกษา</u>

1. ข่าวและภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสยามรัฐ ตั้งแต่ฉบับประจำวันที่ 1 มกราคม ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2530

2. บทบรรยาย (script) ข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 ของ อ.ส.ม.ท. ซึ่งออกอากาศในรายการข่าวภาค 19.30 น. และภาค 20.00 น. ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม 2530

3. บุคคลที่ทำหน้าที่กรองสารสารของหนังสือพิมพ์ได้แก่ หัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสยามรัฐ

4. บุคคลที่ทำหน้าที่กรองสารของสถานีโทรทัศน์ ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายข่าว หรือ หัวหน้าบรรณาธิการข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 ของ อ.ส.ม.ท.

<u>ขนาดตัวอย่างของประชากร</u>

1. สำหรับข่าวและภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อฉบับ และบทบรรยายข่าวของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 2 สถานี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียน (rotation) คือจะสุ่มตัวอย่างสัปดาห์ละ 1 วัน เรียงกันไปโดยเริ่มจากวันอาทิตย์ในสัปดาห์ที่ 1 ของเดือนมกราคม 2530 จนถึงสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม 2530 ซึ่งจะได้จำนวนวันที่เก็บตัวอย่างรวม 52 วัน และจะได้หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นตัวอย่างในการวิจัยชื่อละ 52 ฉบับ รวม 2 ชื่อ เป็นจำนวน

หนังสือพิมพ์ 104 ฉบับ ได้บทบรรยายข่าวของรายการข่าวที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ที่ใช้เป็นประชากรตัวอย่างในการวิจัยทั้ง 2 สถานีสถานีละ 52 ครั้ง รวม 2 สถานีเป็นจำนวน 104 ครั้ง

2. สำหรับผู้กรองสาร จะทำการสัมภาษณ์เท่ากับจำนวนประชากรตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ หัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อ และหัวหน้าบรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 2 สถานี รวมทั้งสิ้น 4 คน

<u>การเก็บรวบรวมข้อมูล</u>

1. กำหนดวันที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียนที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 7) จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันที่ ที่กำหนดไว้ในตารางเหมือนกันทั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ตารางการสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียนสำหรับการเก็บรวบรวมตัวอย่างข่าวหนังสือพิมพ์ และข่าวโทรทัศน์

เดือน	วันที่ ซึ่งทำการเก็บตัวอย่าง							
วัน	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสฯ	ศุกร์	เสาร์	รวม (วัน)
มกราคม	4	12	20	28				4
กุมภาพันธ์	22				5	13	21	4
มีนาคม		2	10	18	26			4
เมษายน	12	20	28			3	11	5
พฤษภาคม	31			6	14	22	30	5
มิถุนายน		8	16	24				3
กรกฎาคม	19	27			2	10	18	5
สิงหาคม			4	12	20	28		4
กันยายน	6	14	22	30			5	5
ตุลาคม	25				8	16	24	4
พฤศจิกายน		2	10	18	26			4
ธันวาคม	13	21	29			4	12	5
รวม (วัน)	8	8	8	7	7	7	7	52

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ทำการวิเคราะห์เนื้อหาขั้นแรก เพื่อแยกข่าวการเกษตรออกจากข่าวอื่น ๆ โดยใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (items) ทั้งนี้จะพิจารณาจากสาระที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรดังนี้

2.1 เป็นเรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกพืช และปัจจัยการเพาะปลูกต่าง ๆ เช่น ปุ๋ย ยาเคมีป้องกันกำจัดตรพืช ดิน น้ำ เป็นต้น รวมทั้งผลผลิต และการตลาดของผลผลิตพืชต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย

2.2 เป็นเรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ และทรัพยากรที่อยู่ในป่า เช่น ไม้ สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เป็นต้น

2.3 เป็นเรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง และผลผลิตของการประมง เช่น สัตว์น้ำต่าง ๆ รวมทั้งการตลาดของผลผลิตที่ได้จากการประมงด้วย

2.4 เป็นเรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์ และผลผลิตจากปศุสัตว์ เช่น เนื้อสัตว์ นมวัว ไข่เป็ด ไข่ไก่ เป็นต้น รวมทั้งการตลาดของผลผลิตเหล่านี้ด้วย

3. ทำการสัมภาษณ์ผู้กรองสารของทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ ด้วยคำถามที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเหมือนกันทั้ง 4 ราย

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล</u>

1. ตารางเก็บเนื้อหาของข่าว และปริมาณเนื้อที่หรือเวลาของข่าวแต่ละรายเรื่อง (ตัวอย่างในภาคผนวก) โดยหน่วยวัดของหนังสือพิมพ์เป็นคอลัมน์นิ้ว และหน่วยวัดของโทรทัศน์เป็นเวลา นาที: วินาที

2. ตารางจำแนกเนื้อหาของข่าว และบุคคลในข่าว จำแนกตามประเภทข่าวการเกษตร (ตัวอย่างในภาคผนวก)

3. ตารางจำแนกสาระของข่าว และภาพพจน์ของข่าวแต่ละรายเรื่องจำแนก

ตามประเภทข่าว (ตัวอย่างในภาคผนวก)

4. เทปบันทึกเสียงสำหรับการสัมภาษณ์บุคคลผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกข่าวของหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ เพื่อทราบนโยบาย และระดับความสนใจในการกำหนดวาระข่าวการเกษตร

5. เทปบันทึกภาพ สำหรับบันทึกรายการข่าวโทรทัศน์เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบสาระของภาพและเสียงที่ปรากฏ กับสาระของบทบรรยาย ว่าตรงกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาของข่าว

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้กรองสาร

ส่วนที่ 3 ทดสอบความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของตัวแปร

1. การวิเคราะห์เนื้อหาของข่าว

1.1 จำแนกประเภทข่าว

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าว โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ทำโดยการนำเนื้อหาของข่าวการเกษตรที่รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อฉบับและบทบรรยายข่าวของโทรทัศน์มาทำการแยกประเภทเนื้อหาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

เพาะปลูก คือ เรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก และปัจจัยการเพาะปลูกต่าง ๆ รวมทั้งผลผลิตและการตลาดของผลผลิตพืชเหล่านั้นด้วย

ป่าไม้ คือ เรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ และทรัพยากรที่อยู่ในป่า

ประมง คือ เรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง รวมทั้งผลผลิตจากการประมง และการตลาดของผลผลิตเหล่านั้น

ปศุสัตว์ คือ เรื่องของบุคคล หน่วยงาน เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์ รวมทั้งผลผลิต และการตลาดของผลผลิตจากปศุสัตว์เหล่านั้น

1.2 จำแนกภาพพจน์

นำเนื้อหาของข่าวการเกษตรแต่ละประเภทมาวิเคราะห์หาสาระของเรื่อง (theme) เพื่อดูทิศทางของภาพพจน์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดประเภทสาระของเรื่อง เพื่อดูทิศทางของภาพพจน์ไว้ดังนี้

1.2.1 ภาพพจน์ในทิศทางบวก ได้แก่ข่าวที่มีสาระในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์กับประเทศชาติ หรือกล่าวถึงประเทศชาติในทางที่ดี
- เป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์กับประชาชนทั่วไป
- เป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์กับผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตร
- เป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์กับ หน่วยงาน องค์การ และสถาบันต่าง ๆ
- เป็นเรื่องที่ยกย่อง ชมเชย บุคคล หน่วยงาน องค์การ สถาบันต่าง ๆ
- เป็นเรื่องของความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ
- เป็นเรื่องของความสำเร็จในการประกอบอาชีพ
- เป็นเรื่องของความสำเร็จในการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- เป็นเรื่องที่กำลังดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ดีขึ้น

1.2.2 ภาพพจน์ในทิศทางลบ ได้แก่ข่าวที่มีสาระในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องที่ประเทศชาติเสียหาย หรือเป็นเรื่องที่กล่าวถึงประเทศชาติในทางที่ไม่ดี
- เป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปเสียประโยชน์ หรือได้รับความเดือดร้อน
- เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบอาชีพการเกษตรเสียประโยชน์ หรือได้รับความเดือดร้อน เสียหาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- เป็นเรื่องที่หน่วยงาน องค์การ หรือสถาบัน เสียประโยชน์หรือได้รับความเสียหาย
- เป็นเรื่องของความล้มเหลว หรือมีปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ
- เป็นเรื่องของความล้มเหลว หรือมีปัญหาในการประกอบอาชีพ
- เป็นเรื่องที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ
- เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์การหรือสถาบัน

1.2.3 ภาพพจน์ที่เป็นกลาง ได้แก่ข่าวที่ให้ข้อมูลในลักษณะบอกกล่าวเรื่องราวอย่างเป็นกลาง ๆ ไม่ได้แสดงทิศทางของภาพพจน์ที่ชัดเจนในทางใดทางหนึ่ง

1.3 <u>ทดสอบความเชื่อมั่น</u>

โดยการสุ่มตัวอย่างของข่าวการเกษตรทุกประเภทของเนื้อหาออกมาจำนวนรวม 50 ข่าว นำไปให้ผู้ลงรหัสจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการเกษตร 1 คน และผู้มีประสบการณ์ทางด้านการสื่อสารมวลชน 1 คน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวโดยยึดแนวการแบ่งประเภทของเนื้อหา และทิศทางของภาพพจน์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ของผู้ลงรหัสทั้งสองมาคำนวณตามสูตร ของ ฮอลสติ (Budd 1976: 68) ดังนี้

$$R = \frac{2(C_{1,2})}{C_1 + C_2}$$

$C_{1,2}$ คือ จำนวนรายเรื่องที่ผู้วิเคราะห์ทั้ง 2 มีความเห็นตรงกัน

$C_1 + C_2$ คือ จำนวนรายเรื่องที่ผู้วิเคราะห์ทั้ง 2 ทำการวิเคราะห์ทั้งหมด

R คือ ความเชื่อมั่น

ในการคำนวณด้วยสูตรนี้ค่าที่คำนวณได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงจะมีความเชื่อถือได้ (สรรค์ระวี คชาชีวะ 2525: 53)

1.4 วิเคราะห์ทิศทางของภาพพจน์

การวิเคราะห์เพื่อดูทิศทางของภาพพจน์ในข่าวการเกษตรแต่ละประเภท ใช้หลักการของ สัมประสิทธิ์ของความไม่สมดุล (The Coefficient of Imbalance) โดยใช้สูตรดังนี้ (Budd 1976: 56)

$$C_f = \frac{f^2 - f_u}{rt} \qquad \text{เมื่อ } f > u$$

$$C_u = \frac{f_u - u^2}{rt} \qquad \text{เมื่อ } u > f$$

f คือ จำนวนรายเรื่องที่มีทิศทางของภาพพจน์เป็นบวก
u คือ จำนวนรายเรื่องที่มีทิศทางของภาพพจน์เป็นลบ
t คือ f + u + จำนวนรายเรื่องที่มีภาพพจน์เป็นกลาง
r คือ จำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ค่าที่คำนวณได้จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ค่าบวกหมายถึงทิศทางของภาพพจน์ที่เป็นบวก ค่าลบ หมายถึงทิศทางของภาพพจน์เป็นลบ ค่าระหว่าง -Ø.Ø1 ถึง +Ø.Ø1 เป็นทิศทางของภาพพจน์ที่เป็นกลาง

2. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์

ในการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้กรองสาร เพื่อทราบนโยบายของสื่อมวลชนทั้ง 4 ราย ดำเนินการดังนี้

2.1 เรียบเรียงคำให้สัมภาษณ์จากเทปบันทึกเสียง มาเป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ

2.2 จำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยต้องการจากคำตอบ คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- โครงสร้างของฝ่ายข่าว หรือ กองบรรณาธิการ
- การให้ความสำคัญกับข่าวการเกษตรของสื่อ
- ประเภทข่าวการเกษตรที่สื่อสนใจ และนำเสนอมากที่สุด
- เนื้อหาของข่าวการเกษตรที่สื่อนำเสนอมากที่สุด
- การให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ข่าวที่ทางหน่วยงานราชการผลิตขึ้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเปรียบเทียบคำตอบของผู้กรองสารตามประเด็นเหล่านี้กับการเสนอข่าวการเกษตรที่ปรากฏในสื่อตามความเป็นจริงว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

3. ทดสอบความแตกต่างและความสัมพันธ์ของตัวแปร

3.1 ทดสอบความแตกต่างของตัวแปร

ตัวแปรที่นำมาทดสอบความแตกต่าง ได้แก่

3.1.1 ระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาของโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ทดสอบโดยการนำจำนวนข่าวประเภทต่าง ๆ จำนวนเนื้อหาของข่าว และจำนวนบุคคลในข่าว ที่โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์นำเสนอมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ ไค-สแควร์ เทสต์ สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระ (The X^2 Test for Two Independent samples)

3.1.2 ภาพพจน์การเกษตรที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทดสอบโดย นำจำนวนสาระที่แสดงภาพพจน์ในทิศทางต่าง ๆ ในข่าวแต่ละประเภท มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ ไค-สแควร์ เทสต์ สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระ

3.2 ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

ตัวแปรที่นำมาทดสอบความสัมพันธ์ ได้แก่

3.2.1 ภาพพจน์การเกษตร กับระดับความสนใจของสื่อในการกำหนดเรื่องพิจารณา ทดสอบโดย นำจำนวนสาระที่แสดงทิศทางภาพพจน์ของการเกษตรที่สื่อนำเสนอเปรียบเทียบกับจำนวนเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ โดยใช้ ไค-สแควร์ เทสต์ สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระ

3.2.2 ภาพพจน์ กับนโยบายการกำหนดเรื่องพิจารณาของข่าวการเกษตรของสื่อ ใช้วิธีการพรรณาเปรียบเทียบ ระหว่างภาพพจน์ที่ปรากฏในสื่อ กับ นโยบายที่จับประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้กรองสาร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ นโยบายในการคัดเลือกข่าวและกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตร

ระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาพพจน์ของการเกษตร

ในการศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของหนังสือพิมพ์ กับภาพพจน์ของการเกษตรที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของ หนังสือพิมพ์ กับภาพพจน์ของข่าวการเกษตรที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพจน์ของการเกษตรที่หนังสือพิมพ์นำเสนอกับนโยบายและระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของหนังสือพิมพ์

4. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์ กับภาพพจน์ของการเกษตรที่โทรทัศน์นำเสนอ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์ กับภาพพจน์ของการเกษตรที่โทรทัศน์นำเสนอ

6. ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพจน์ของการเกษตรที่โทรทัศน์นำเสนอกับนโยบายและระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบจำนวนข่าว จำนวนเนื้อหา และจำนวนสาระของข่าว ใช้ค่าร้อยละ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ และความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ใช้ ไค- สแควร์ เทสต์ สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระ (The X^2 Test for Two Independent Samples) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$X^2 = \sum_{i=1}^{r}\sum_{j=1}^{c} \frac{(O_{ij} - E_{ij})}{E_{ij}}$$

เมื่อ O_{ij} คือ ความถี่จากการสังเกตในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

E_{ij} คือ ความถี่ที่คาดหวังในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

$$= \frac{\text{ผลรวมของแถว x ผลรวมของคอลัมน์}}{\text{จำนวนรวมทั้งหมด}}$$

r คือ จำนวนแถว

c คือ จำนวนคอลัมน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย